

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները 7 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյանիս խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ. Редакция «Мшакъ».
Կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Տ է Լ Է Փ Օ Ն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տոն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաբանչիւր բառին 2 կոպեկ.

Տ է Լ Է Փ Օ Ն № 253.

Շ Ա Ր Ո Ւ Ն Ա Կ Վ Ո Ւ Մ Է

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

«ՄՇԱԿ» տարեկան գինը՝ թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում 10 ռուբլի, տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ռ., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ռ., եօթ ամսվանը՝ 7 ռ., վեց ամսվանը՝ 6 ռ., հինգ ամսվանը՝ 5 ռ., չորս ամսվանը՝ 4 ռ., երեք ամսվանը՝ 3 ռ., երկու ամսվանը՝ 2 ռ., ամսական 1 ռուբլի:

Գրվել «ՄՇԱԿ» կարելի է ԽՐԱԳՐԱՍԱՆԸ:

Օտարաբարբաբները պէտք է գիտեն հետևեալ հասցեով. Тифлисъ. Редакция «МШАКЪ»: Խաղաղասահմանից՝ Tiflis. Rédaction «MSCHAK»:

ԲԱՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երբեք չենք խրատում.—Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Եվրոպական ճիւղը հերոսները. Մատենադարանը. Նամակ կարգից. Նամակ չին-Նախընտրանք. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱԲԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ.—ԽԱՌՆ ԼՈՒԹԵՐ.—ՆԵՌԱԳԻՒՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՄԱԿԱՆ. Նամակ Ամերիկայից. Նամակ Թուրքիայից.

ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՒ ԵՐԵՎԱՆԻ ԽՐԱԳՐԱՍԱՆԸ

Այն մեծ աղէտները, որ վերջին տարիները տեղի ունեցան և հազարիս զոհեր տարան ու վնասեցին մեր երկրի անտեսական ապահովութեան, պարզ կերպով ցոյց տուին, թէ ինչպե՞ս խաբուած էր կեանքի արտաքին փայլը, կեղծ՝ իրերի դուրս թիւնը, խախտւած՝ կեանքի կազմութիւնը: Անդրկովկասում տեղի ունեցած հեղեղները ամենահամոզեցուցիչ կերպով ապացուցեցին, որ օրինակ, Անդրկովկասեան երկաթուղին չինված է ծայրահեղ անփութ:

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՆԱՍԱԿ ԱՍԻՐԻԿԱՑԻՑ

Պ օ ս տ օ ն, մայիսի 5/17-ին

Կարգ մը հայեր, որոց տեսութեան սահմանը անձուկ չընթանէ մը անգին չանցներ, հոս հոն գիտելով՝ հայաստան ամերիկացուց հետ տեսակցելով՝ ամերիկացուց հայ գաղթականութեան անուամբ տարօրինակ և հակասական յայտարարութիւններ ընելով՝ մի շարք ամերիկացուց մէջ ալ տպաւորութիւնը ստեղծած են, թէ քանի որ Թուրքիոյ հայոց վիճակի բարելոման այլ ևս յոյս չէ մնացեր, և մասնաւոր քանի որ այժմու վիճակը օրէ օր աւելի անտանելի կը դառնայ, Թուրքիոյ հայոց ուրիշ բան չի մնար, եթէ ոչ հրաժեշտ տալ մեր երկրին և գաղթել Ամերիկա: Մեր բարեկամաց օմանց եռանդը այնքան յառաջ կը մղէ զիրենք, որ այժմէն սկսած են հայկական նահանգներ երեակայել Միւսիւրիի և Միսիսիպիի ափերուն քով: Օտարներու այս տրամաբանութիւնը շատ դիւրաւ կարելի է վերագրել իրենց անկեղծ համակրանաց, բայց ինչպէս մեկնենք մեր հայազգի քաղաքացիներու այս գործունէութիւնը: Մէկ երկու հարուստ հողատէրեր խոստացած են հայ ապագայ գաղթականներուն ձրի հող տալ, անշուշտ իրենց մնացած հողերու գնից բարձրացնելու նպատակաւ, ուրիշներ կը խոստանան մի քանի տարուան վարուցանի համար հող տալ մի քանի հազար մարդու, պայմանաւ որ միայն կառավարական

թուղթեամբ և շատերը զարմանում էլ են, որ այսքան տարի զինացել է այդ խախտւած շինուածքը:

Խօյլեր ան, որ մի քանի տարի առաջ ճարակեց մեր երկիրը, բայց մեր առաջ սանիտարական զանցառութեան և առողջապահական անկարգ կազմակերպութեան մի սարսափելի տեսարան: Խօյլեր ան, որ աւելի զոհեր է տանում անապահով, աղքատ դասակարգից, ցոյց տուեց, որ մեր ամենանշանաւոր քաղաքներում տիրում է այնպիսի սոսկալի չքաւորութիւն և կարօտութիւն, որ մարդ անկարող է հաւատարմ:

Սովոր, որ նախ այցելեց Ռուսաստանի ներքին նահանգները և ապա Անդրկովկասը, դառաւ հայ մատակարարելու շտեմարաններ պահելու գործը ամենախայտառակ վիճակի մէջ, իսկ Ժողովրդի նիւթական ապահովութիւնը ճիւղաժամի հասցրած:

Մենք այլ ևս չենք խօսում այնպիսի աղէտի մասին, ինչպէս էինք քաջ Սօֆիայի սպանդանոցի դիւական սարսափները, որոնք ցոյց տուին մի կողմից ամբողջ մի պետական կազմաւածքի անօրինակ վիճակը և միւս կողմից լուսաւոր մարդկութեան բարոյական անկումը:

Աղէտները տանում են զոհեր, բայց ոչ այն պայմանով, որ այլ ևս չը վերադառնան, ոչ մարդիկ դեռ այնքան անհոգ են և անփոյթ, այնքան քիչ են օգտվում այդ ծանր և սոսկալի դասերից, որ իւրաքանչիւրը մեզանց կարող է ապաստան տեսնել աղէտների երեւոյուն և կրկնվելուն: Ինչ արեցինք մենք մեր առողջապահական ջրուղիները բարձրացնելու համար, ինչ նոր կազմակերպութիւն ստացաւ զեւղական շտեմարանները, կամ այլ կերպով հայ մատակարարելու գործը, երբ ուսումնասիրեցին նոյն իսկ այս տարվայ հեղեղների ամբողջ պատմութիւնը և առաջ բերած հետեւանքները: Ինչ միջոցներ գործը զրկեցին հասարակական թշուառութիւնների առաջն առնելու համար... Ձէ կարելի ամբողջ յոյսը

տուրքը վճարեն երեք, չորս տարի և յետոյ, եթէ ուղեն, իրենց դրամով գնեն այդ հողերը: Պէտք է ըսել, թէ այդ հող կոչուածներէն շատերը վատառողջ կլիմայի տակ խիտ անտառներ են, զորս մշակելի հող դարձնելու համար տարիներու աշխատութիւն հարկ է: Սակայն այս ամենը լաւ. երկաթուղի թէ հայ մշակել պիտի կրնայ իր ջրուտ բազկաց աշխատութեամբ մրցել մեքենաներով զինեալ տեղացի երկրագործին հետ. երկաթուղի թէ եւրոպացի և ամերիկացի գաղթականներու աղբէն վրիպած եղեմ մը կայ արևմուտքի մէջ՝ Հայկազ բարեբաղդ որդոց համար պահուած՝ բայց բնական չէ հարցնել՝ ով պիտի վճարէ այսքան գաղթականներու ճանապարհածախսը: Մէկ մարդու փոխադրութեան համար վարձուելիք դրամը կրնայ նոյն մարդը ամբողջ տարի մը ապրեցնել Թուրքիոյ մէջ: Եթէ Եւրոպայի և Ամերիկայի քրիստոնեայ ժողովուրդը այժմ փչրանքներ միայն կը նետէ չուներու խնամքին յանձնուած վիրաւոր ազգերին, ով կերպախառնէ, թէ գաղթականութեան հոսանքը սկսածին պէս մարդասէր միլիոնատէրեր պիտի ծնին քարերէն:

Ամերիկայի մէջ քանի մը հազար հայոց գոյութիւնը և այդ քանի մը հազարէն մի մասին իրենց ընտանեաց դրամ զրկելը շատ մը սխալ հայեցակէտ ծագում տուած է: Տեղական թերութիւն ևս շատ անգամ մեծ գովառութիւն խօսած են Ամերիկայի հայոց յառաջագործութեան մասին, սակայն գաղթականութեան ընդհանրութեան խաղաղական վիճակին ծանօթ մէկը շատ տարբեր պիտի գտնէ իրաց դրութիւնը: Մեր գաղթականութիւնը՝ քաղաքացիական եւրոպական ազգաց գաղ-

ղին կառավարութեան վրա, որի բարի նպատակները կարող են իրականանալ, երբ մենք ոչ միայն կը համակրենք, այլ և կը գործակցենք նրան:

Չանք և սոսկալի են աղէտները, բայց երբ մի անգամ նրանք տեղի են ունենում, գոնէ պէտք է խրատվեն նրանցից, իբրև մի մեծ հարցաքննութիւն ու թիւնից, իբրև մի սարսափելի դասից: Բայց քանի որ կեանքի պայմանները չեն փոխվում, քանի ոչ մի բարեփոխում, ոչ մի ապահովութիւն չէ մտքում, աղէտների կրկնելու համար մնում է պատրաստ հող: Մենք ոչ մի ջանք չենք գործը դրել աղէտների դէմ հիմնաւոր կերպով մաքառելու նպատակով, որպէս զի նրա երեւոյունը և դարձանալուն նպատակը պայմանները ոչնչացնելու: Ուստի հասարակութիւնը և ամեն մի անհատ իրաւունք ունի սպասել, որ նոյն այդ մեծ աղէտները կը կրկնվեն և դուրս աւելի մեծ ծաւալով, աւելի մեծ զրկումով, տանելով հարկաւոր և հազարաւոր նոր զոհեր...

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ԺԱՄԱՆԱԿԱՎԻՑ» ՀԵՐՈՍՆԵՐ

(Գրական բարբերից)

Երեք շաբաթ է, մեր ընթերցող հասարակութեան առաջ կատարվում է մի ներկայացում, որ մի աւելորդ անգամ ցոյց է տալիս թէ ինչ հրաշքների է ընդունակ գրական աշխատութիւնը: Ներկայացում տուող հայոց մամուլի խմբագիրներից մէկն է, որ համարձակութիւն ունեցաւ առանց դիմակի դուրս գալ «Մշակ» խմբագրութեան դէմ, մեղադրելով թէ նրան և թէ ուրիշ անձանց կեղծիքների մէջ: Առաջին քայլը կարող էր ցոյց տալ, որ այդ խմբագիրը մի չիտակ մարդ է, որ համարութիւն է որոնում: Բայց նա երկրորդ քայլից ընկաւ մի ծիծաղելի դրութեան մէջ և միանգամայն պարզեց

թակասութեանց՝ արդէն ոչինչ է թէ թուով և թէ կարեորութեամբ. հայերը հրէաների հետ բազմաթիւ կարելի չէ. նոյն իսկ Ամերիկայի յոյները մենէ շատ աւելի պարծենալու պատճառներ ունին: Եւրոպացիներ երբ ոտը կը դնէ նոր աշխարհի հողին վրա, առաջի օրէն սկսեալ կը փորձէ յարմարիլ տեղւոյն կեանքին, կը սկսի անգլիերէն խօսիլ ամեն տեղ, նոյն իսկ իր հայրենակցաց հետ: Հայերէն շատ քիչ են, որ կը փորձեն տիրող լեզուն սորվիլ. ահազին մեծամասնութիւն մը կը մնայ կղզիացած հայկական հասարակական կեանքին մէջ: Ամեն հայաբնակ քաղաք ձմրան գիշերուան վարժարաններու համար հայ ուսուցիչ մ'ալ կը վարձէ անգլիերէն սորվել փափաքող հայերուն օգնելու, բայց գնա վարժարան և տես, թէ քանի մը հարկւր հայերէն կրնան տասնէն աւելի մարդ գտնել հոն, իսկ այցելէ հայերու բնակած տունները, կամ ճաշարանները և տես թէ ինչպէս խոսած են իրարի սեղանին առջև, կամ գարեջուրի շինքները չուրջ: Վերջին դէպքերը ցոյց տուին, թէ ինչպէս նոյն իսկ զարգացելու համարուած դասակարգին մէջ կը պակասին կարող անգլիաբաններ: Ստոր գաղթականներու մէջ շատ կան գրագէտներ, խմբագիրներ, քաղաքական և քաղաքագէտներ. հայերս մէկ երկու քաղաքի միայն ունինք, որ կրնան հասկանալի եղանակաւ խօսել ամերիկացուց: Երբ գաղթականութիւն մը այսքան կը թերանայ իր առաջին պարտքին մէջ, բնական է հետեւել, թէ ինչ պիտի լինի իր նիւթական և բարոյականը:

Պարագաններու բերամբ առիթ ունեցեր եմ գրել թէ բոլոր հայաբնակ քաղաքները գտնուել և

թէ ինչ բան է համարութեան կարօտ ժամանակակից մարդը:

Ինչպէս են որոնում համարութիւնը: Եթէ նա ծածկված է, կողպէքների տակ, միութեան մէջ թաքցրած է, յամառութեամբ հեռացվում է լոյսից, որոնողին հարկաւոր է հերոսական ջանքեր գործ դնել, տքնել օր ու գիշեր, արհեստը թափել և հասնել նպատակին—խառնութիւնը բացանել համարութիւնը, ցոյց տալ աշխարհին: Դա կանուսովի փառաւոր յողթանակ, դա կը լինել երախտի համարութեան կարօտ հասարակութեան համար, որովհետեւ այդ դէպքը երեւոյուն է կուր. համարութիւնը թաքցնողների դէմ, հակապական աշխատանք խոչնդողները ոչնչացնելու համար: Հանգամանքները բոլորովին փոխվում են, երբ համարութիւնը փակված, թաքցրած չէ, այլ դրած է հրապարակում, երբ ամեն զեւրկութիւն տուած է նրան չօտիւնութիւն, ընկելու համար, երբ ոչ միայն չեն մերժում ցոյց տալ համարութիւնը, այլ հրապարակով հրաւիրում են ներկայից կրել և տեսնել: Համարութիւնը ստանալու այս դէպքում մի հասարակ մի թեթեւ հեղուկութիւն կայ—աչքերով տեսնել բաց և պարզ բանը: Հայ խմբագիրը զրկեց այդ ամենահասարակ հանգամանքի առաջ: Եւ երբ նա չէ կարողանում կատարել մի այնպիսի հասարակ բան, ինչպէս է աչք բացանալը և տեսնելը, դուք կարողանում էք երեակայել աւելի ծիծաղելի, աւելի խեղճ դրութիւն:

Ժամանակակից հերոսը ժամանակակից ողորմելի հակացողութիւնների ստրկն է: Այնտեղ, ուր նա իբրեւ չափահաս մարդ պիտի կատարէ իր քաղաքացիական տարրական պարտականութիւնը, նա ձեռնածու է դառնում. այնտեղ, ուր դրած է վճռական, կարուկ հարց, որի համար միայն մի կարճ պատասխան կայ—այոյ՛, կամ ոչո՛յ, նա դառնում է մի անվերջ օժանդակող գիծ, և թաքնվելով լրբուն մէջքի տակ, աշխատում է դուրս պրծնել ամեն մի նեղ տեղից, ուր բռնվում է: Հալվել, տա-

քիչ չաա ծանօթանալ հայերու մեծամասնութեան վիճակին հետ: Ըսելովքներս անձնական դիտողութեան արդիւնք են:

Հայերու մեծամասնութիւնը կը գտնուի Մասաչուսեթս նահանգի զխաւոր քաղաքներու մէջ. այս ձեռնակերտական կենտրոնները օտարականներու ահազին բաղմութեան մը գործ կը մատակարարեն: Հայերը կաշխատին իբր պարզ գործաւոր. վերակացու, կամ տեսուչ ըլլալու փառքը վայելող հայերը մատով կը ցուցուին Մի քանի ընտանիք փորձեցին երկրագործութիւնը ընել, բայց չարեցաւ, որով հայերու ապրուստի միակ միջոցը մնաց գործարանը: Պէտք է ըսել, թէ հայ գործաւորը ամենէն քիչ դրամ աւանդ գործաւորն է Ամերիկայում, բացառութիւն համարելով միայն չինացիներ: Հարկաւոր հայեր իրանդացի գործաւորի մը շաբաթը գարեջուրի տուած դրամէն շատ պակաս շաբաթական կը ստանան: Այս մարդոց դրամ աւելցնելը հրաշք կարգէն համարելու է, մինչև օր մը մարդ առիթ ունենայ բնակարանին այցելելու, ուր գաղտնիքը կը պարգուի: Հայերու ընդհանրութեան միջակ չափը շաբաթական հինգ դոլարէն անդին չանցներ. տեղացիներ ևս համար այդ դրամը հազիւ կը բաւէ տան վարձու և կերակուր: Սակայն հայերու մի մասն ծայրահեղ անտեսութեան չորհիւ կրնայ մի քանի ոսկի աւելցնելով տուն զրկել, ընտանիք ապրեցնել և նոյն իսկ հող գնել, տուն շինել և այլն: Բայց նկատելի է, որ ընտանիքը Թուրքիա կապրի իր մէջ շատ աւելի անուսօրէն, այդ ամենին չի նշանակել, թէ մարդը պիտի կրնայ այդ ընտանիքը ապրեցնել այստեղ, եթէ փոխադրութիւնը

九—七

անշուշտ, չէր լինի, եթէ քաղաքը ունենար հիւանդանոց (приемный покой), ուր աղքատ դատաւարը կարողանար ձրի օգտվել թէ զեղերով և թէ բժշկական խորհուրդներով: Այս պատճառով եւ նպատակաւորաբար եւ համարում, որ Նախի-ջնանը թագաւոր Կայսրի և թագուհի Կայսրուհու թագաւորութեան յիշատակը յաւերժացնելու համար բանար հիւանդանոց քաղաքի աղքատ դատաւարի համար և այդ նպատակի համար քաղաքը յատկացնէր տարեկան 1,200 ռուբլի վերջացնելով խօսքս, խնդրում եմ վաղը ինձ յայտնէք ձեր «այնո» կամ «ոչը», որ հարկաւոր զէպ-ըում ներկայացնեմ բարձր իշխանութեան ի հաստատութիւնս: Այս, միանգամայն գովելի մտքին ամենքն էլ հաւանութիւն տուեցին և վճռեցին վաղը յայտնել զաւտապետին իրանց համաձայնութիւնը, հիւանդանոց բանալու նկատմամբ:

Պատճառական յայտարարութիւններէն ի միջի ապուց իմանում ենք հետեւեալը. «...Մայիսի 26-ին քաղաքային այգում կը լինի քաղաքացիներէ ընդհանուր ժողով՝ ընտրելու 12 ձայնաւորներ և 3 կանդիդատներ: Ընտրութեան կէտը մասնատա-կան և կէս քրիստոնեայ պէտք է լինի: Նահանգապետի կարգադրութեամբ ընտրութիւններին կը նախադասէ և կը ղեկավարէ Զաֆար-Ալուի խանը...»

Երեկվայ պատու, ոչ մի լրագիր չը բերեց մեզ համար, պատճառը մեզ անայտ է:

Ս. Գ.

ՆԱՄԱԿ ԽՐԱՎԱԳՈՒԹԵԱՆ

Նոյեմբար, մայիսի 17-ին

Խոջերմ «Մշակի» համարներէն մէկում տեղ չնորձեք այս երկատուիս:

«Արարատի» խմբագրութեան անկանոն վարմունքներին մասին այնքան է խօսվել, այնքան է գովել, որ չէինք զարմանում, երբ մինչ իսկ վարդապետում եղած ժամանակ փետրվարի «Արարատը» ստացվում էր մայիսին, կամ յունիսից ընդհատվում էր «Արարատի» ուղարկվելը: Բայց ցուցելով պէտք է ասել, որ այդ բոլորի վրա աւելանում է մի նոր, չը լսված քաջա-գործ ու թիւս: Այս տարի հէնց յունիսից զարգարել էին մեզ «Արարատ» ուղարկել, և մենք շատ գոհ էինք, որ ազատվեցինք «Արարատի» թերթերը կտրտելուց: Բայց ինչ Ուսուցիչները պէտք է ստանան իրանց մնացած ունիւրը, հոգա-բարձութիւնը, կոնսիստորիայի հրամանով, որին դիմել է «Արարատի» խմբագրութիւնը, վերց-նում է «Արարատի» բաժանորդագրերը: Եթե աղե-կ չէ, թերթի երես չը տեսած, բաժանորդագրին է տրվում: Ո՛հ արքան, ետանդուն էք, «Արարա-տի» յարգելի խմբագիրներ, հնձել այն տեղից, ուր չէք ցանկ:

Նախկին աւագ-ուսուցիչ՝ Ա. Գիւլ-Խանդանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայիսի 25-ին, թագուհի Կայսրուհի Ալեքսանդ-րա Ֆեոդորովնայի ծննդեան օրը, թիֆլիսի բոլոր դաւանութեան տաճարներում զոհացողա-կան մաղթանքներ կատարվեցին: Քաղաքը զար-դարված էր զբոսայիւրոյով, իսկ երեկոյեան լու-սաւորված:

Երէկ մայիսի 27-ին, Ռուսաց գործակալու-թեան միջոցով Ֆիլիպպովից ստացանք հե-տեւեալ հեռագիրը. «Բ. Դուրը դիմեց պետու-թիւններին մի շրջաբերականով, որով Զէյթունի ազգաբնակչութիւնը մեղադրվում է զօրքերի դէմ գործած նոր մեքենայութիւնների և բռնութիւն-ների մէջ, և առաջարկում է պետութիւններին այժմ չը պնդել, որ քրիստոնեայ գայմազամ նը-շանակի և խոստանում է այդ միջոցը գործ դնել ապագայում»:

Չենք կարող թաղցնել, որ մեզ վրա ծանր տպաւորութիւն թողնեց Կ. Պօլսի մեր թղթակ-ցի վերջին տեղեկութիւնը: Բաղնիսնէս քաճանայ Մկրտանի մասին Այդ քաճանայ մի ժամանակ շատ լաւ համբաւ ունէր: Արվկասի հայերի գա-նադան շրջաններում,—բայց վերջին ժամանակ-ները նա ոչ միայն բարեկամական յարաբերու-թիւն հաստատեց Ալեքեանի հետ, այլ և այսօր հանդէս է գալի իբրեւ Նուրեանի աջակից՝ իշ-միրքանի դէմ: Խեղճ հայոց հաջորդականու-թիւն...

Երէկ ստացանք Մոսկովայի «Положение ар-мянъ въ Турціи до внимательства европей-скихъ державъ» գրքի երկրորդ հրատարակութիւ-նը: Այդ գեղեցիկ գործը արժանաւոր գնահա-տութիւն է գտել ընթերցող հասարակութեան մէջ, և առաջին հրատարակութիւնը սպառվեց կարճ ժամանակում: Ինչպէս յայտնի է, դա մի ժողովածու է, որ պարունակում է իր մէջ Գը-լադտոնի ճառը Զէյթունում, Բօլէ-Ֆէյմէնի, Մակ-Քօլի, Գրիլի, Կիլիսի, Կիլիկի և ուրիշների յօդուածները, որոնք մանրամասն նկարագրում են թիւրքահայաստանի այժմեան դրութիւնը: Երկրորդ հրատարակութեան մէջ զորված են իշ-միրքան պատրիարքի և Կիլիկի գեղեցիկ պատ-կերները: Նոր հրատարակութեան մէջ աչքն է ընկնում Գ. Գ.-ի մի նոր և գեղեցիկ առաջա-բանը, որ խիստ յարձակունքներ է պարունակում ռուս խաւարամիտ լրագիրների դէմ: Գրքի գինը 1 ռուբլի է: Այդ գրքից էմիլ Կիլիկի և Գրիլի յօդուածները արտատպված են առանձին գը-րքիկով, որի վերնագիրն է. «Положение дѣлъ въ Турецкой Арменіи и Турецкія вѣдѣтства въ Сасунѣ»: Գինը—25 կոպէկ:

Բազուի Մարգարիտիկան ընկերութիւնը այս տարի Նիժնեգորոնեան ցուցահանդէսն է ուղար-կում իր գործունէութեան համառօտ պատմու-թիւնը, որ գրված է ռուսերէն լեզուով: Մեզ ուղարկված է այդ գրքից, որ կաղմել է խոր-հրդի քարտուղար Ա. Գալստեանց: Գրքի մէջ գլխաւոր տեղը զբաղում են զբաղական հայե-ները: Մինչև այժմ ընկերութիւնը մուտք ունե-ցել է 294277 ռուբլի 77 կօպ., ծախս—190888 ռ. 24 կօպէկ: Բացի զբանից ընկերութիւնը հա-ւաքել է 94230 ռ. 97 կ. նոր շինութեան հա-մար: Առ 1-ն յունիսի 1896 թ. ընկերութեան առձեռն զբաղական կարողութիւնն է—103389 ռ. 53 կօպէկ: և բացի զբանից շարժական և անշարժ կայք. 1) նոր շինութիւնը՝ արժողու-թեամբ 115,155 ռ. 41 կօպ. (շինութեան վրա պարտք կայ 26,241 ռ. 40 կ.), 2) շին շինութիւ-նը՝ արժողութեամբ 9642 ռ. 92 կ., 3) զբաղա-րան-ընկերացարան, որ արժէ 14000 ռուբլի (հիմ-նարկութեան օրից ծախսված է 24,905 ռ. 23 կօպ.) և 4) կահկարասիք, արժողութեամբ 2370 ռ. 72 կօպէկ:

Անցնելով Միքայելեան կամուրջով, և տեսնե-լով թէ ինչպէս ջուրը քանդում, ոչնչացնում է Մաղաթեան կղզին, և նրա վրա Եղած շինու-թիւնները, մարդ աւամայ բացակայում է. «Միթէ մենք չունենք քաղաքային վարչութիւն, միթէ մենք չունենք ադմինիստրացիա»: Կարծեք թէ ջուրը այդ աւերմունքները գործում է ոչ թէ թիֆլիսի նման մի քաղաքում, ուր ամեն միջոց կայ Կուրի աղբիւրի հետ կուեւու հա-մար, այլ մի օր և է յետ ընկած գիւղում, Ու-րօդանա կամ Ախալգորի: Ամեն տարի Կուրը քար ու քանդ է անում Սաղը, հեղեղում է հա-րիւրաւոր տներ, անհետացնում ափին եղած բո-լոր շինութիւնները, և մեր քաղաքային վարչու-թիւնը կամ ադմինիստրացիան ոչ ամառն են մտածում այդ մասին, երբ ջուրը իջնում է, ոչ գարնանը՝ երբ ջուրը անարգել ախրում է: Դժուար է միթէ, յիշելի, Մաղաթեան կղզու վերին մասը հէնց այժմ ամրացնել և ազատել ամբողջ կղզին և Միքայելեան կամուրջի լա-նութիւնը վտանգից: Ինչ են մտածում մեր քա-ղաքային ղեկավարները իրանց «հմուտ» ինժե-ներներով և «գործունեայ» անդամներով:

Ամիս 26-ին Բաթում ուղևորվեցին Կովկասի կառավարչապետի պաշտօնակատար Կոնս Տա-տիչէվ և թիֆլիսի նահանգապետ իշխան Եր-վաչիձէ, այնտեղից Արասթուման գնալու հա-մար, ուր սպասվում է թագաժառանգ Զէյթուն-վիչը:

Կուր գետը չարունակում է աւերումներ գոր-ծել թիֆլիսում: Սաղ անունով թաղը նորից ծածկվեց ջրով, ահազին վնասներ պատճառելով բնակիչներին: Ամիս 27-ի գիշերը ջուրը ծած-կեց և Նաբնիճիճայա փողոցը:

Կուր գետը, Անդրկովկասեան երկաթուղու Եւ-րալս կայարանի մօտ զուրս գալով ափերից, ու-ղղղէր էր ամբողջ կայարանը և կտրել էր հաղոր-

դակցութիւնը: «Тифлисскій Листокъ» լրագրին հեռագրել էին Բագուից, որ երկաթուղային գը-նացքների կանոնաւոր երթևեկութիւնը կը սկսվի մայիսի 25-ին: Իսկ «Каспій» հաղորդում է մա-յիսի 24-ից, որ կանոնաւոր հաղորդակցութիւնը կը վերահաստատվի մի շարքից յետոյ:

Իր.Գ.Իրիճ մեզ գրում են. «Այս տարի գարու-նը մեղանում ոչինչ բարի բան չէ խոստանում, դեռ գարնան սկզբում անակնկալ ցրտերը ոչըն-չացրին ծառապտուղները: Սակայն դա այնքան զգալի չլաւս չէր, եթէ այնուհետեւ եղանակը լաւ լինէր. ապրիլի կիսից սկսած անձրևները անընդ-հատ տեղում են մինչև այսօր. սաստիկ խոնա-ւութիւնը սպառնում է հացաբոյսերին հարթու-թեան վրա, իսկ լեռներում՝ ցանքերն են ու-չանում: Երէկ, մայիսի 19-ին, և երկու օր առաջ, մայիսի 17-ին բաւական խոշոր կարեւոր մի քանի գիւղերում զգալի շնամ հացբոյսից այգիներ-րին և ցանքերին: Այս օրերս՝ իրգիւրի մի քանի տաւարածներ դաշտում թռնակից սուսնի գըտ-նելով կերել էին, բաժին տանելով և իրանց հօրը, բոլոր ուտողներն էլ, թւում է, մեռան»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Վերջին Տեղեկութիւններ

Կ. Պօլսից մեզ գրում են, մայիսի 10-ից. «Զէյթունի խնդրի մասին ղեկավարները տե-ղեկութիւն առած ըլլալով, որ թուրք կառավա-րութիւնը բազմաթիւ հայեր կը ձերբակալէ Ան-տիոքի կողմերը, լեռնային ձառքանքով Զէյթուն մարդ ու զէնք զրկած ըլլալու ամբաստանու-թեամբ, զորքեցիկն այդ ձերբակալութիւններուն դէմ, որովհետեւ հաշտութեան նոյն իսկ առաջին պայմանն էր ընդհանուր ներում Զէյթունի ապա-տամներուն և ապստամբութեան մասնակցողնե-րուն: Դեռ պահները բոլորովին անտեղի կը գըտ-նեն այդ ձերբակալութիւնները և կը հրաւիրեն թուրք կառավարութիւնը, որ դադարեցնէ այդ գործողութիւնը: Իսկ քրիստոնեայ կառավարիչի մը անուամբ միայն համար տակալին որոշ բան մը չի կայ. միայն թէ Սուլթանը խոստացեր է Զէյ-թունի կառավարիչը անուանել երբ քիչ առնէն հրատարակէ Անատոլիոյ քրիստոնեայ գայմա-զաններուն ցանկը:

«Դեռ պահները ամենքն ալ համաձայն են այս խնդիրներուն վրա, որովհետեւ ասոնք ոչ թէ քաղաքական նոր խնդիրներ են, այլ պարզ յանձ-նատարութիւնը, սակայն թուրք կառավարութիւ-նը, քաղաքներում ղեկավարներ մարմինն թող ընթացքէն, միշտ առաջ կը քշէ իր ժամանակ չանկու քաղաքականութիւնը»:

Ռուսաց գործակալութիւնը հեռագրում է մա-յիսի 20-ից, Ֆիլիպպովից. «Կ. Պօլսից ստացած տեղեկութիւններն հայելով 14 թիւրք, որոնց թւում և զինուորական միլիտարներն գործա-վարը, աքսորվել են: Մի հայ ոստիկան, Մար-գար անունով, վիրաւորված է Գում-Գալիում, որտեղ գտնվում է հայոց պատրիարքարանը: Այդ-տեղ ձեռք առնված ոստիկանական միջոցները սարսափ առաջ բերին»:

«Русскія Вѣдомости» լրագրին գրում են Կ. Պօլսից, մայիսի 15-ից. «Գուրբան-բայրամի տո-նները չընդհատեցին հայերի ձերբակալութիւն-ները: Նրանց ամենքն բռնում են առանց որ և է ընտրութեան՝ այն պատրաստով, թէ նրանք բոլորը պատկանում են հայ յեղափոխական Կո-միտէին: Մի դէպքում յեղափոխական լինելու ապացոյցն եղել է Լըվիմանում տպված մի օրա-ցոյց, որ գտել են մի հայի գրչատուտ: Բանտե-րից բաց են թողնում միայն այն հայերին, որոնց մասին խնդրում են օտար ղեկավարներ թարգ-մանները: Անգլիական և ֆրանսիական լրագրի-րների մէջ չառ անգամ մասնաճիւղ են արել այն հանգամանքի վրա, որ թիւրքերը ուժով իսլամաց-նում են հայերին: Անատոլիայի հայ ազգաբնա-կութիւնը մինչև այն ատիճան ահաբեկված է, որ ոչ թէ անհատներ, այլ տառնեակ և հարկաւոր հայեր խմբերով հրաժարվում են իրանց կրօ-նից՝ հաղածանքից ազատվելու համար: Սակայն նոյն իսկ կոմիտայիստները չէ աղետում հայե-րին: Ամենափոքր մի կաղած թիւրքերի կողմից այն մասին, թէ կրօնափոխութիւնը անկեղծ չէ,

և հաւատարացը միտք ունի վերադառնալ իր նախկին կրօնին, առաջ է բերում մահ»:

Կ. Պօլսից գրում են մեզ. «Լուր մը եղած է թէ Մուրադ պէյ աղերսագիր մը գրելով սուլթա-նին՝ ներում խնդրած է. նոյն իսկ պաշտօնական ղեկաններուն մէջ տեսնողներ կան Մուրադ պէյի խնդրագիրը, որ օրինական ձեւակերպութիւններէ կանցնի: Կառավարութիւնը ինք յերիւրած է այդ տեսակ թուղթ մը, միայն անհրաժեշտ կարծեցնել տալու համար, որ Մուրադ իրօք զղջումի ե-կած է»:

Կ. Պօլսից մեզ գրում են. «Այս օրերս կառա-վարական պաշտօնատններուն մէջ կը չընդա-յի տեսակ մը երգչախումբ, զոր կը ստորադրեն բոլոր պաշտօնականները և դատաւորները: Այդ թղթին մէջ գրուած է թէ ստորագրողները կը խոստանան հայերուն հետ քաղաքակրթութեամբ և սիրով վարուիլ, չը վշտացնել զանոնք և ա-նոնց գործերը արդարութեամբ տեսնել և այլն: Զը գիտենք, թէ ալ մնաց անխել եւրօպացի մը կամ թղթակից մը որ խաբուի թիւրք կառավա-րութեան ձեռնարկած այս լուրջ բարեկարգու-թիւններէն»:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՃԱՆՃԸ ՕԼԻՄՊՈՍԻ ԳԱԳԱՌԻՑ

«Տարազի» մէջ տպված է «Մշակի» խմբագրու-թեան ուղղած մի հայհայական «Բաց նամակ», որից, մեծ զուարճութեամբ, առաջ ենք բերում հետեւեալ մաղալու խօսքերը.

«...Նշեք տեսաւ, փաստերով համոզվեց ձեր ձգտումները, երես դարձեց ձեզանից... Բայց ար-դէն բաւական է. չափն անցել է... Իմ թիֆլիս վերադառնալուց յետոյ ես կաշխատեմ քաջել այն վարպետը, որի յետեւ թագ է կացրված ձեր այժմեան գործը և միակ նպատակը: Եւ հայը իրաւունք չի ունենայ ինձ չը հաւատարմը, բանի որ տասնհինգ տարի բարեկամ եմ եղել «Մշա-կին» և այդ ապացուցել գործերով: Ես կը ստի-պեմ ձեզ «Մշակի» ձեկապից կամ վերցնել նրա մեծ հիմնադրի անունը, կամ թէ չէ դադարել նրա անունը հարստահարել և ի չարը գործ դը-նել»:

Այդ տողերի գրողն է, դիտեք, ընթերցող, ...Տիգրան Նազարեանց:

Պրոֆեսոր Սեմյոնովիչի հրատարակել է Անգ-լիայում «Տասնիններորդ դարի գրականութեան պատմութիւնը, 1780—1895» (A History of Nineteenth Century Literature 1780—1895)՝ լուրջ աշխատութիւնը, որի մասին մեծ գովասանքով են խօսում անգլիական կրիտիկոսները: Պատ-մութիւնը պարունակում է իր մէջ շատ ման-րամասնութիւններ: Շրջանները բնութագրված են աջող կերպով և հեղինակի տեսութիւնները շատ հետաքրքրական են: Քննադատները, ցոյց տալով զրբի մի քանի պակասութիւնները, միա-բերան ընդունում են, որ Սեմյոնովիչի ներկայ աշխատութիւնը շատ լուրջ և աչքի ընկնող մի գործ է:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄՕՍԿՎԱ, 24 մայիս: Դուռնայի դահլիճում հանդիսաւոր ընդունելութիւնից յետոյ, քաղաքա-գլուխները և ասիստէնտները, 40 նահանգական քաղաքների ներկայացուցիչները հաւաքվեցին ճաշի «Մոսկովայի Մեծ հիւրանոցի» Սպիտակ դահլիճում: Նախագահ ընտրվեց Պետերբուրգի քաղաքապետ Վ. Ա. Բախիով-Ռոժնով: Մի շարք ձառնում մասնացոյց էր անվում, որ թագաւոր Կայսրը, Բարձրագոյն այցելութեամբ քաղաքա-րացիներով Մոսկովայի դուռնան, չնորձ արաւ ուռ-ոաց բոլոր քաղաքներին: Քաղաքներին ինքնա-վարութիւն չնորձելու օրից առաջին անգամն է, որ Միապետը քաղաքաւորացրեց քաղաքային դու-ման իր ներկայութեամբ: Դա ցոյց է տալիս այն հասունութիւնը, որին հասել են քաղաքները: Թա-գաւորի և թագուհու կենացը խմկեց ամենամեծ սեղանութեամբ:

Մայիսի 29-ին, երեկոյեան, Կրէմլի Մեծ պա-տարի Ալեքսանդրեան դահլիճում տեղի ունեցաւ պաշտօնական չըմարտական, փառանք և աշխոյժ պարահանդէս: Ելէկտրական լուսաւորութեամբ փայլող չեղ դահլիճը լի էր բարձր հասարակու-թեամբ: Աչքի էին ընկնում իրանց հազարաւոր-րով կովկասեան աղետակալութիւնը, անուանի կիրգիկները, օտարազգիները, բոլորական է-միւր իր օրգով և սովորով: Տիֆլիսների չեղ հազարաւորներ աւելի փայլ էին տալիս պարահա-նդէսին: Երեկոյեան 11 ժամին տեղի ունեցաւ Բարձրագոյն ելք: Ընթերցող պարաստված էր Գեօրգեան դահլիճում, Գրանտիլտեան պալատում,

Ոսկէ պարտաւոր, Բոսնիական հրապարակի վրա
և վրաններուն: Բարձրագոյն սեղանը պատրաստ-
ված էր 45 անձի համար, ալ կողմը—Նէպոլիտո-
նեան պրինցը, ձախակողմը—Գանիայի պրինցը,
ապա Կայսերական ընտանիքի անդամները:

ՄՍՍԿՎԱ, 24 մայիս: Նիժնի-Նովոգորոդի հա-
մառուական ցուցահանդէսի վարչութիւնը թոյլ
տուեց կազմել մամուլի բիւրօ, ընթերցարան
և ուստայ պարբերական մամուլի ցուցահանդէս
Մէտցելի յայտարարութիւններէ զբաղենակին:
Գրասենեակը ծախսերը ընդունում է իր վրա:

ՄՍՍԿՎԱ, 24 մայիս: Ունգարական ազգային
ցուցահանդէսի կարգադրելի մասնաժողովը հրաւի-
րում է թղթակիցներին այցելել ցուցահանդէսը:
Ապահոված է Մոսկվայից Բուդա-Պէշտ անվարձ
գնալը և վերադարձը. ապահոված է նոյնպէս
ունգարական երկաթուղիներէ և ջրային ճանա-
պարհներէ ամեն գծերով գնալը և զալը և
անվարձ մնալը ու ապրուստը Բուդա-Պէշտի առաջ-
նակաբնակ հիւրանոցներում: Մոսկվայից արտակարգ
գնացքով գնալու օրը նշանակված է յունիսի
17-ին: Ուստայ և արտասանական լրագրիւններ
լոնդոնի-հրատարակիչները և թղթակիցները,
որոնք կամենում են մասնակցել, պէտք է դիմեն
մինչև մայիսի 27-ը թղթակցի Գրիգորի Ռէդերին,
Մոսկվա, թղթակցի ընդունելու:

ԱՌԼԻՍ, 24 մայիս: Թիւրքացի մի զորաբաժին,
որ վերադարձաւ վամա՝ այնտեղ թողած պատե-
րական պաշարը դուրս բերելու համար,
ջարդ կրեց ապստամբներէ: Ազատվեցին միայն
երկուսը:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 24 մայիս: Բիթլիսի վայրէջանդ
ընում է, որ Մալիէ տեղում, Գէնջի սանջակում,
համբողջ հեծելազորքում ժամատախ յայտնվեց-
սանիտարական խորհուրդը կապակցում է այդ
տեղեկութեան հաշուարկին մասին և հրամանա-
գրեց ընտելութիւն կատարել:

ՊԵՂԻՍ, 24 մայիս: Չինական իշխանութիւն-
ները թոյլ տուեցին ֆրանսիական զենայանի
կատուցանել երկաթուղի, որը պէտք է միացնի
Լանցանը Տոնկինի ֆրանսիական երկաթուղու
հետ: Երկաթուղին կը կառուցանեն ֆրանսիական
ինժեներները:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 26 մայիս: Մայիսի 25-ին,
Թագուհի Կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆեօդորովնայի
ծննդեան օրը, Պետերբուրգը զարդարեց միջո-
նաւոր զորայիններով: Տաճարները լի են ժողո-
ւորով: Բոլոր զորամասերում մաղթանքներ են
կատարված: Ալեքսանդրեան վանքում, Կազանեան
և Խաղկեան տաճարներում պատարագներ մա-
տուցվեցին: Երեկոյեան մայրաքաղաքը լուսաւոր-
ված էր:

Կատարական հաղորդագրութիւն. «Մոսկվա-
յում, խոզինսկոյ դաշտում, մայիսի 18-ին մե-
ռածներէ թիւը 1360 հոգի է, որոնցից 1282
հոգի թողված են Մոսկվայի քաղաքային վարչու-
թեան կարգադրութեամբ վազանկովեան գերեզ-
մանոցում: Ապա մինչև մայիսի 23-ը թէ քաղա-
քային հիւանդանոցներում, թէ ուրիշ հիւանդա-
նոցներում պառկած էին 644 վիրաւորվածներ»:

ՅՈՒՐԻՍ, 26 մայիս: Մէնչիլերի յայտնի հաւա-
տարմատար ինժեներ իշխում է Աբխազիա
խաղաղութեան նախնական սլաւոնների դաշնա-
դրով, որ կազմել է խաղախան: Խաղախան հրա-
ժարվում է ուշիայեան դաշնագրից, հովանա-
ւորողի գերից և այն պահանջից, որով Աբխա-
զիան պէտք է պարտաւորվէր որ և է ուրիշի
հովանաւորութիւնը ձանաչել. էրիտրէեան կոլո-
նիայի սահմանը առաջարկվում է Մարէր գետը:
Խաղախան պարտաւորվեց վերադարձնել Նեղոսին
պատերազմական գերիներէ վրա արած ծախսերը:

ՄՍՍԿՎԱ, 26 մայիս: Թագուհի Կայսրուհի
Ալեքսանդրա Ֆեօդորովնայի քարտուղարն ուղար-
կեց Մոսկվայի քաղաքապետին 10,000 ռ., ա-
պատարան հիմնելու համար, որ հաստատ ա-
պատան և կրթութիւն կը ստանան խոզինսկոյ-
դաշտում սպանվածների երեխաները: Միաժա-
մանակ արաբական միջոցները աւելացնելու
համար Թագաւոր Կայսրը ուղարկեց էլի 10,000
ռուբլի:

Մայիսի 25-ին քաղաքային դումայի դահլի-
ճում Մոսկվայի քաղաքապետը ճաշ տուեց հա-
ւաքված քաղաքապետներին և նրանց ասիա-
տեաններին: Հաւաքվեցին 200-ից ասելի ան-
ձինք: Առաջին կենացը քաղաքապետ Ռուկավի-
շիկով առաջարկեց Նոյա Մեծութիւնների և
ամբողջ թագաւորական տան համար: Թնդաց
«ուրան», ազգային օրհներգը, որ երեք անգամ
կրկնվեց: Տարածվի քաղաքապետին առաջարկեց
Մոսկվայի կենացը: Հետեւեալ ճառերի մէջ մեծ
համանութիւն դուռ ձայնաւոր Պրէժվալսկիի ճա-
ռը, որը հասարակական ոյժերի միացման և
ծաղկման ցանկութիւն էր յայտնում: Ճաշից յե-
տոյ քաղաքապետն Ռուկավիշիկով կարգաց Նո-
յա Մեծութիւնների արած նուիրաբերութեան
մասին: Չայնաւոր Բախրուշին յայտնեց, որ իր
տան մէջ նա ընտանիքներ է յատկացնում
40 այրիներ համար երեխաներով, որոնց մա-
րերը և հայրերը սպանվել են խոզինսկոյ դաշտի
ազգային ժամանակ: Հաւաքված ձայնաւորները
յայտնեցին քաղաքապետին աղէտից յետոյ մնա-
ցած որբերի օգտին արած նուիրաբերութիւննե-
րի մասին: Նուիրեցին Պրոտոպոպով—10,000 ռ.,
Լիսովսկի—5,000 ռ.: Մի քանի րօպէսում 20,000
ռ. հաւաքվեց:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 26 մայիս: Աբդուլահ փաշան ա-

ջող կերպով առաջ է տանում Ապոկոփիսի և Բե-
տիմոյի չրջանների դատումը. կղզու միւս 15
չրջաններում հանգստութիւն է տիրում: Կիպլո-
մատիական չրջաններում հաւանական են համա-
րում, որ Յունաստանը կը փորձի դիպլոմատիական
միջամտութիւն գործել կրէտական գործերում:

ՄՍՍԿՎԱ, 25 մայիս: Գերմանական զենապա-
նաւան մէջ երէկ տեղի ունեցած երաժշտական-
դրամատիքական երեկոյթը փառաւոր աջողու-
թիւն ունեցաւ: Հրաւիրվածներէ թիւը սահմանա-
փակված էր 500-ով ընտանիքների պատճառով:
Հանդիսականների արահում դանդում էին Կայսե-
րական Ջոյզը, Մեծ Խլանները և Խլանուհիները,
օտար ազգի արքայազն Իլլանները և Իլլա-
նուհիները, դիպլոմատները, միւնիստրները և
բարձրատիկան անձինք: Նոյա Մեծութիւն-
ների դաւաւոր ողջունակց օրհներգով, որ կա-
տարեց Բերլինեան ֆիլարմոնեան նուագախումբը:
Երաժշտական ծրագիրը, որ բաղկացած էր Մո-
ցարտի, Բէտհովենի, Վէբերի, Վալդեֆի կտորնե-
րից, կատարվեց Գերմանիայի երաժշտական ա-
մենապաւ ոյժերի ձեռքով:

Մայիսի 25-ին, Թագուհի Կայսրուհի ծննդեան
օրը, կղզիէ մեծ պալատի առաջ, պալատական
օրհնատը սերէնաւ կատարեց: Պալատական եկե-
ղեցում կատարվեց մաղթանք, որին ներկայ էին
Նոյա Մեծութիւնները և բարձրագոյն անձինք:
Նոյա Մեծութիւնները և բարձրագոյն անձինք:

ԲԵՂԻՍ, 25 մայիս: «Kölnische Zeitung»
գրում է. «Neue Freie Presse»-ի տուած մեկնու-
թիւնը աւարտական կայսրի ճառի մասին, ինչ-
պէս և այդ լրագրի դատաւորութիւնները երեքսե-
տեան դաշնակցութեան քաղաքական ծրագրի մա-
սին, մեզ համար կատարեալ հանելուկ են ներ-
կայացնում: Գերմանիայի կողմից ամենին չէ
յայտնվել մի այնպիսի բան, որ ցույց տար թէ
կարող է փոխութեան մեջ տեղի ունենալ նորա ըս-
տաքական սխալման և ծրագրի մէջ: Չունենալով
Արեւելքում ոչ մի ուղղակի քաղաքական շահ,
Գերմանիան, սեղա կերպով կապվելով ցամա-
քային պետութիւնների հետ, աշխատում էր ըս-
տաքական պահպանել կարգը և հանգստութիւնը
և վարկելով այդպէս, նա պահպանեց եւրօպա-
կան խաղաղութիւնը: Վերջին հայկական խո-
ւովութիւններից յետոյ երեքսետեան դաշնակցու-
թիւնը օգնեց խաղաղութեան պահպանութեան
Արեւելքում: Մի և նոյն նպատակն ունէին ցամա-
քային պետութիւնները, մասնաւոր Ռուսաս-
տանը:

ՀՈՍՄ, 25 մայիս: Մայիսի 23-ին, Պէսկարէում
վանճանկեց Էրնեստ Բոստին:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 25 մայիս: Թագաւորանոյ Յէսա-
րէվիլը հասաւ «Չարից» նաւով Խովդի ծո-
ցը: Խլանների կղզիէ, նա պահպանեց եւրօպա-
կան խաղաղութիւնը: Վերջին հայկական խո-
ւովութիւններից յետոյ երեքսետեան դաշնակցու-
թիւնը օգնեց խաղաղութեան պահպանութեան
Արեւելքում: Մի և նոյն նպատակն ունէին ցամա-
քային պետութիւնները, մասնաւոր Ռուսաս-
տանը:

ՀՈՍՄ, 25 մայիս: Մայիսի 23-ին, Պէսկարէում
վանճանկեց Էրնեստ Բոստին:

ՍՈՖԻԱ, 25 մայիս: Այստեղ լուր է պտտում,
որ թագաւորական հանդէսների վերջնական
թույլ, բոլորական իշխանը կը գնա Լոնդոն:

ԼՈՒՎԻՆ, Նիգէրի ափը ուղարկված ֆրանսիա-
կան արշաւախումբը, Սալադա պորտիկի հրամա-
նատարութեան ներքոյ, մեծ պարտութիւն է
կրել Բորնու երկրում. երեք եւրօպացի և շատ
տեղացի զինուորներ սպանված են թուաւորված
սլաւներով:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳԻ ԲՈՐՍՍԱ			
Մայիսի 24-ին			
Լոնդոնի վրա 10 ֆունտ արծէ . .	94 ռ. 10 կ.		
Բերլինի վրա 100 մարկ . . .	45 » 925/8		
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ . . .	37 » 325/8		
Ոսկի արծէ	7 » 50 »		
Մաքսային կուպոններ	149 »		
Բորսային դիսկոնտ	5 » 70/0		
40/0 պետական բենտ	99 1/8 »		
Երբքին 50/0 առաջին փոխառութ. .	288 »		
— երկրորդ	253 »		
50/0 դրաւ. թղթ. աղն. կալ. բանկի .	212 1/2 »		
50/0 պետական երկաթուղ. բենտ .	100 3/8 »		
40/0 ներքին փոխառութեան . . .	93 5/8 »		
41 1/2 0 դրաւ. թղթ. աղն. կալ. բանկի .	101 1/4 »		
Աղն. կալ. Պետ. բանկի խաղաղութ. .	— »		
41 1/2 0 վկայակ. գիրք. հող. բանկի .	100 3/4 »		
Փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մտառ . . .	— »		
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ .	101 3/8 »		
Ընկերութեան օրինաւորներ . . .	101 1/4 »		
Մոսկվայի քաղաք. օրինաւորներ . .	101 »		
Օրէնսայի	98 5/8 »		
Թիֆլիսի	— »		
Թիֆլիսի կալ. բանկի 60/0	— »		
50/0	— »		
Քուբայի	60/0 . .		
50/0	— »		

ԻՄԲԱԿՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

ԻՒԼԻՋԱՆ. Ս. Դաւիթեանց. Հասցէն փոխեցինք.
Ուղարկեցէք 28 կօպ. արկաններ:

ԵՐԵՒԱՆ. Ս. Գէորգեանց. «Մշակ» ձեզ ու-
ղարկվում է անընդհատ. պահանջեցէք պատից:

ԹԱԽԻՉ. Ս. Չեզ ուղարկվում է «Մշակ»:
Ուրիշ որ և է պայման ընդունել չէնք կարգ:

ՏՈՒՐԿԻՅ (Պարսկաստան). Ս. Մնացականեան.
Չեզ «Մշակ» ուղարկվում է կանոնաւոր կերպով.
Հասցէն փոխելու օրից սկսած: Դիմեցէք պատին:

ԲԱԳՈՒ. Հ. Գէորգեանց. Հասցէն փոխեցինք.
Համար պէտք է ուղարկել 4 հատ 7 կօպէկանոց
մարկաներ:

ԽՈՐԱԳԻՐ. ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ԲԱՄԱՆԹԱՐ
Հրատարակելի՝ ԱՆԿԻՐԱՍ ԱՐՄԻՆԻՍԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Ռ. Ա. Զ. Ի. Մ. Ա. Ս. Ն. Ո. Ր.

ՀԻՄԱՆԴՆԵՐԻՆ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուրիա, վարձուցով արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի
կիրակի օրերից:
Ա. Ռ. Ա. Ս. Ն. Ո. Ր.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբու-
ժութեան, սիֆիլիս և վնասական հիւանդու-
թիւնների:

Գ. Գ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին
և նեարդային հ.

Կին-բժիշկ ԳՈՒՆԱՅԻՎԱ-ՐՈՒԴԵՆԿՈ—10—11
ժ. կանանց և երեխ. հ.

Ի. Յ. ՊՐՈՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կո-
կորդի, քթի և կրծքի հ. երկուշարթի, չորեքշա-
թի և ուրբաթ:

Ա. Մ. ՓՈԼԻՂԻՆԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին, երե-
խայից և նեարդային հ. երեքշաթի, հինգշաթի
և չարաթ:

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1 1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից հ.

ԵՐԵՎԱՆԵՐԸ
ՊՐՈՏԱՍԵՎԻՉ—5—6 ժ. երեքշ. հինգշ. և շա-
բաթ:

Ա. Մ. ՓՈԼԻՂԻՆԵԱՆ—5—6 ժ. երկուշարթի
չորեքշաթի և ուրբաթ:

Ա. Գ. ԳՈՐԿԻՆ—6—7 ժ. Սիֆիլիսի, մէզի և
ռեուական օրգանների հ. ներքին և մարթի հ.

Ա. Գ. ԳՈՐԿԻՆ քիմիական և խոշորացուցական
հետազոտութիւններ է անում մէզի, խիւի, ա-
րեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ. Համալսարնի (Կոնսիլիումի) և
օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերահսկում:

Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

Թարգմանվում է
ՎԱՋՈՎԻ
„ПОДЪ ИГОМЪ“
Գ Ե Ր Բ Ը

(№ 61) 1—2

ПОМОЖЕНИЕ АРМЯНЪ ВЪ ТУРЦІИ
ДО ВМѢШАТЕЛЬСТВА ДЕРЖАВЪ ВЪ 1895 Г.

ՆՈՐ ԳԻՔԻ 2-ԲԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Պարունակում է՝ Գլխաւորի ճառը, յօդուածներ՝ ՐՈԼԷ-ՍԱԿՄԵՆԻ, ՄԱԿԿՈԼԻ, ԳՐԻՆԻ,
ԳԻԼԼՈՒՆԻ, ԳԻԼԿԻ և ուրիշների:

Առաջաբան պրոֆէսոր Լ. Ա. Կոմարովսկու
ՄԱՏԹԵՆՍ ՊԱՏՐԻԱՐԿ ԻԶՄԻՐԵԱՆԻ և Է. ԳԻԼԼՈՒՆԻ պատկերներով: Երես 443+XXVIII

ԳԻՆԵ Է 1 ՐՈՒԲԼԻ

Պահանջ՝ МОСКВА: въ книжный магазинъ Н. П. Карбасникова, Моховая, Д.
Нееловой. (№ 61) 1—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱՂԱԲԱՅԻՆ ԿՐԵԴԻՏԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

Սրանով յայտարարում է, որ իր շինութեան մէջ, Երևանեան հրապարակի վրա, նախկին Տէր-
Ասատուրի տան մէջ, այս մայիսի 29-ին, առաւօտեան 10 ժամին, աճուրդ կը լինի կամաւոր գնով
ծախելու համար Թիֆլիսի քաղաքային խման խրիստոֆորովի Բարիկի կալուածքը, որ գտնվում է
Թիֆլիս քաղաքի 4-րդ քաղաքամասում, Օրլովսկայա փողոցի և Պրոսէյօնի Պէրեուցկի վրա և բաղ-
կացած է հողաբաժնից, 75 սաժէն 4 արշին և 146 վերջով քառ. տարածութեամբ, երկուշարկանի
անով, երկու ֆիլդներով:

Վերջինիս կալուածքի համար աճուրդ կը սկսվի այն գումարից, որը կառաջարկվի ցան-
կացողների կողմից գնել այդ կալուածքը, բայց աճուրդի հաստատութիւնը կախված կը լինի
վարչութեան և վերահսկող Մասնաժողովների Միացեալ Ատենից:

(№ 61) 1—1

ՆՈՐԵՐՍ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ՄՍՍԿՎԱՅԻՄ ԵՆ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է «ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳԻՎԱՃԱՌԱՆՈՅՈՒՄ»
Գ. ԽԱԼԱԿԱՆԻՉԷ

АРМЯНСКІЙ ЭПОСЪ

Въ Исторіи Арменіи Моисѣя Хоренскаго.
Опытъ критики источниковъ.
Часть I: Исслѣдованіе, ч. II: Матеріалы.
Москва, 1896, 8, стр. X+347+IV+80.—Цѣна 7 р. и 30 к.

(№ 160—6.) 2—3